

בארה של תורה

עלון תורני לפרשת השבוע מאת הרב ראובן גולן מח"ם רינונה של תורה

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאכרבים מצוינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 176 מנחם אב ה'תשע"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמת ר' מאיר אליהו בן רבקה ז"ל ע"י הגב' מזל טוב שלום ואחיותיה תח'

פרשת מסעי

אולי תבנה את "הרב עובדיה" או "הרב אלישיב" הבא ?

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים וגו', וכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'" (לג, א-ב)

במדרש אמרו (במדבר כג, ד) "למה זכו ליכתב בתורה כל המסעות האלו? על שקיבלו את ישראל. ועתיד הקב"ה ליתן שכרן, דכתיב (ישעיה לה) "יששום מדבר וציה, ותגל ערבה ותפרח כחבצלת, פרח תפרח ותגל וגו'". ומה מדבר על שקיבל את ישראל כך, המקבל תלמידי חכמים לתוך ביתו על אחת כמה וכמה."

והיינו שאפילו מדבר שהוא דומם ואין בידו להסכים או למנוע את השחייה בו בכל זאת יש להחזיק לו טובה. וכמו שאמרו (בבא קמא צב, ב) "בור ששתית ממנו מים אל תזרוק בו אבן", ופירש בשיטה מקובצת "שלא תזלזל בו ולא תגמול אותו רעה אחר שנהנית ממנו וכו', ואם זה בדומם שאין בו שום הרגשה כל שכן בבני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת שיהיה לו שנאו לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ."

ולכאורה מדוע שכר המדבר הוא בכך שיצמיח ויעשה פירות ויהיה פורח? וביאר בספר אמרי שמאי על פי דברי המקנה (קדושין פב, א) שיש ד' דרגות: דומם, צומח, חי ומדבר. וכל אחד מהם שואף ומצפה לעלות למדרגה שלמעלה ממנו, ולכן הארץ מתאוה להוציא פירות, שעל ידי זה עולה ממדרגת דומם למדרגת צומח. וכן הצומח מתאוה למדרגת חי, ולכן הבהמות והחיות מתפרנסים מן הצומח, כי הצומח מתאוה להן שיאכלהו ויהפך להיות חלק מהם ועל ידי כן יתעלה למדרגת חי. וכן החי מתאוה לעלות למדרגת מדבר ולכן משתוקק שהאדם יאכל אותו ונמה שבעלי החיים בורחים מהאדם כשואף לצוד אותם כדי לאוכלם הוא משום שרוב הפעמים אין אדם זה מכיין לשם תיקון הבהמה בעת שאוכל מבשרה ולכן אין זוכה להתעלות זו. והבהמה רוצה שרק אדם צדיק יאכל אותה.

ולכן שכרו של המדבר שהוא דומם שזוכה להתעלות למדרגת צומח ויפרח ויעשה פירות. ומכך למדו חז"ל שקל וחומר למי שמקבל ומארח תלמיד חכם בתוך ביתו שזוכה לברכה עצומה, וכמו שאמרו (ברכות מב, א) "תכף לתלמיד חכם ברכה", ופירש"י שמקורו ומארחו בביתו. ופשר ברכה זו הוא כנ"ל שמתעלה למעלה ממדרגתו, וממילא זוכה לשפע ולברכה ברוחניות וגשמיות שלא היו ראויים לו במדרגתו הקודמת.

ויש להוסיף, שהנה ידוע שהמחזיק בתלמיד חכם ותומך בו זוכה בעולם הבא לדעת את כל התורה שלמד התלמיד חכם בזכותו, וכמו שנאמר "בצל החכמה בצל הכסף". ולא אמרו שזוכה לשכר רב וכיוצא בזה, אלא זוכה בדוקא להיות תלמיד חכם, ולכאורה מהו פשרו של שכר זה. ברם לאור דברי המקנה הנ"ל יש לפרש על פי הנודע שמלבד חי צומח וכו' יש מדרגות נוספות שהם "מדבר" [הכולל אף את הגויים], ו"ישראל", ובישראל עצמם יש מדרגה נוספת ומרוממת ביותר שהיא מדרגת תלמיד חכם. ואדם שזוכה להחזיק תלמיד חכם שכרו שיעלה ממדרגת ישראל למדרגת תלמיד חכם בעולם הבא.

ב. ועתה קורא יקר שים על לוח לבך את פירושו היקר של רבינו מאיר שמחה הכהן בעל המשך חכמה (פרי בחוקתי) המובא להלן, על דברי חז"ל (ברכות לד, ב) "כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד

חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן, עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו."

שהנה לפי פשוטו באו חז"ל לחלק בין שכרו של המחזיק בתלמיד חכם לבין התלמיד חכם עצמו, שאת שכרו לא שופה עין ואפילו המלאכים לא ראוהו, ורק הקב"ה ידעו. אך המשך חכמה ביאר שממירא זו כולה עוסקת רק במחזיק בתלמיד חכם, אלא שיש שני סוגי "מחזיקים": יש מי שמעדיף להחזיק במי שהוא כבר תלמיד חכם ובקי בתורה ובהלכה ומורה הוראות לרבים. ושכרו של מחזיק זה רב מאד, אך אינו דומה הוא כלל ועיקר למי שקיבל על עצמו להחזיק באברך צעיר שעדיין נמצא בתחילת דרכו התורנית, ועל ידי תמיכתו בו כובש אותו צעיר עוד חלק ועוד חלק בתורה עד שנעשה לבסוף תלמיד חכם. והמחזיק בו מעלתו גדולה מאד, כי במו ידיו ותרומתו בנה ויצר תלמיד חכם, וזוהי פעולה גדולה לאין ערוך מאשר להחזיק מי שהוא כבר תלמיד חכם, כי לייצר ולהמציא דבר הוא מעשה חשוב יותר מאשר ל"תחזק" ו"לתדלק" דבר קיים. וזהו שאמרו "אבל תלמידי חכמים עצמן", כלומר שאדם שבתרומתו בונה את התלמיד חכם עצמו, מה שכרו? "עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו". שאין לשער ואין לתאר את גודל שכרו, אשר רק אלוקים ידעו.

דברי המשך חכמה הללו הם מהפכה של ממש בכל הנושא של החזקת תורה. כי יש רבים שבכלל מעדיפים לתרום ולאבד את ממונם על סגולות ומקומות שכל עסקם באחיות עינים... ואף מי שמכיר בערכה של תורה ויודע שרק היא מקור הברכה, מעדיף לתרום לכאלה שגדול מרבן שמם וכבר מקהילים קהילות ברבים, אך רבינו המשך חכמה לימד אותנו מהי ההשקפה האמיתית בענין זה, כי מן השכר נלמד על גודל הדבר, שלתרום ולסייע לבנייתו הרוחנית והתורנית של אברך צעיר הוא המעשה הגדול ביותר שיכול להיות, ושכרו גדול מכל מעשה זכות שהיא.

ונוסף עוד, שיתכן להמליץ בזה את דברי חז"ל "תכף לתלמיד חכם ברכה", שכוונתם לאברך צעיר שהוא בגדר "תכף לתלמיד חכם", כלומר שעדיין איננו תלמיד חכם ממש ויש לו ללמוד עוד ועוד הלכות ודינים, אך הוא משקיע ועמל ועוד מעט קט ותכף יהיה תלמיד חכם ממש, ועל אברך כזה אמרו חז"ל שהמטיעו והמחזיק בידו זוכה לברכה "תכף" ומיד, בבחינת "תכף תחת תכף"...

ומי שדברי המשך חכמה נגעו ללבו וגרמו לו למחשבה והסתכלות מחודשת על כל הנושא של החזקת תורה, מוזמן להיכנס לאחד מהיכלי הכוללים הפורחים ברחבי הארץ ולראות צעירים רבים שריחיים על צוארם, ובעיניהם ברק ואושר בלבם על חלקם והשגותיהם בתורה הקד', ולפעמים כל מה שחסר להשלמת בנינם הרוחני כדי שיהפכו לתלמיד חכם, הוא "מחזיק" ותורם אחד חכם שיטה שכם ויתן כתף, ואולי אולי בזכות תמיכתו זוכה לבנות ולגדל את "הרב עובדיה" או "הרב אלישיב" הבא...

עשה תשובה במקום לדבר עם ציפורים...

הנה מנה הכתוב בפרוטרוט את כל מב' מסעות ישראל במדבר, החל מיציאת מצרים עד לכניסתם אל הארץ. ותכלית מנינם של מסעות אלו טעונה ביאור רב, שכן "תורה" היא מלשון "הוראה", ובכל דבר הנכתב בתורה טמונה הוראה לדורות, ומהי אם כן המשמעות והלקח הצפונים לדורות במסעות אלו שהיו לכאורה ענין טכני בלבד של נסיעה ממקום למקום במסע הארוך אל ארץ ישראל. [נייעוין ברשיי שעמד בוה].

משה בן סלאמה הלל ז"ל
ברוך בן חנה ז"ל ע"י דרכי תורה
מיכל בת מרים יהושוע ע"ה

הרב יוסף חיים בן מרים זרוב זצ"ל
חיים בן מרים ז"ל ע"י בורש
אשר בן מסעודה וג'רמון חסון ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל • סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל • נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל • רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

ואכן מצאנו בתורת הבעל שם טוב שמסעות אלו לא היו לשעה בלבד, והם שייכים לקיימים לדורי דורות אצל כל איש מישראל במשך ימי חייו. וזו לשונו, "כל המסעות היו מב', והם אצל כל אדם מיום היוולדו עד שובו אל עולמו, כי יום הלידה ויציאתו מרחם אמו הוא בבחינת יציאת מצרים, ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה. ונכתבו המסעות בתורה להורות את הדרך הישרה לאיש הישראלי אשר ילך בה כל ימיו חיינו ממסע למסע. והוא שאמר הכתוב "אלה מסעי וגו' ויכתוב משה את מוציאים למסעיהם על פי ה'", שכתב בתורה המסעות איך הם עומדים ברומנו של עולם, מתחילת יציאת האדם מרחם אמו, עד בואו לארץ החיים העליונה, כדי שידע האדם הדרך אשר ילך בה על פי ה'".

ב. ובדרך זו יתפרש מה שהדגיש הכתוב שהיו המסעות "על פי ה'", כי לכאורה הדבר ידוע ומפורסם שלא נסעו ישראל להיכן שחפץ לבם אלא על פי מה שהורה להם השי"ת.

אולם כבר כתב רבינו בחיי בחובות הלבבות (פתיחה לשער הבחינה) שאף שהאדם מאמין שמסע חייו נקבע מאת השי"ת, מכל מקום לפעמים בעת מצוקה וקושי אומר בלבו שאם היו שואלים אותו והיתה הבחירה בידו, היה יכול לסדר לעצמו מסע חיים טוב בהרבה ממה שסידר לו ה'. וזהו היפך האמונה, כי הקב"ה אוהב את האדם יותר ממה שהאדם אוהב את עצמו, ודואג לו יותר ממה שדואג האדם לעצמו. וכיצד אם לא ניתן לחשוב שהשי"ת יסדר עבורו מסע חיים רע וגרוע. ועל כן יש לו ליתן את לבו, שכנראה מה שנראה בעיניו כדבר רע הוא באמת מה שטוב עבורו, ומה שנראה בעיניו כמסע או מקום חניה טוב ונוח הוא באמת רע עבורו.

וכזה היה ענין מסעות אבותינו במדבר, שבחלק מהמסעות הגיעו למקומות טובים ויפים ורצו להישאר שם, ולמעשה לא שהו שם יותר מיב' שעות. והיו מקומות רעים וגרועים שחפצו ללכת משם מהר ככל האפשר אך בסופו של דבר נתעכבו שם שנים על גבי שנים. וזהו "על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו" (במדבר ט, יח), שידעו שכל המסעות שמולכם ה' הם לטובתם ולתועלתם, גם אם בעיניהם היה נראה הדבר להיפך.

ונמצא שתכלית המסעות היתה להחזיר ולחזק בישראל את כח הבטחון בה, וכפי שהגדיר זאת החזון איש (אמונה ובטחון פ"ב) ש"בטחון" אין פירושו כפי שטועים רבים לחשוב שבדאי יהיה טוב, כי המציאות היא שלא תמיד הסוף טוב, אלא להאמין ולדעת שמה שיהיה, בין רע ובין טוב, אינו במקרה אלא מאת ה', ואם זהו רצונו הרי שזה מה שטוב ורצוי עבורו, והרע איננו רע אלא הטוב האמיתי.

ואור הבטחון הזורח ומאיר מבעד למסעות ישראל הוא ההוראה הטמונה במסעות אלו לדורי דורות, שידע ויאמין כל יהודי באשר הוא שכל מסע ממסעות חייו, קשה ככל שיהיה, הוא הטוב ביותר עבורו, ונועד לטובתו ולתועלתו, ומכח זה יקבל את הכל באהבה.

ג. ובתהלים (נה, כ) נאמר "אשר אין חליפות למו, ולא יראו אלהים". ופירש בספר תורת יאשיהו לגאון הצדיק ר' יאשיהו פינטו שליט"א, על פי מעשה בעשיר אחד ששכר לבנו מלמד תלמיד חכם וצדיק שילמדהו תורה. צדיק זה התגורר בביתו של העשיר והיה אוכל על שלחנו. והנה ראה העשיר שמדי לילה בחצות יוצא הצדיק מהבית בלי שיבחינו בכך, והחליט לעקוב אחריו. וכך הלך בעקבותיו עד שראוהו מתיישב בלב היער ומשמיע רעשים, והיו ציפורים רבות מתאספות מסביבו ומצפצפות ומשמיעות רעש. העשיר שב לביתו, והמתין לצדיק שיחזור מן היער, וכשחזר שאל אותו מה היו מעשיו ביער ומהו פשר הרעשים שהשמיע. ולאחר שהפציר בו רבות גילה לו הרב שהוא יודע את שפת הציפורים וכך הוא משוחח עימם. העשיר הפציר בו שילמדהו שפה זו, עד שהרב נענה לבקשותיו ולימד אותו, אך הזהירו שלא יעשה שום שימוש בשפת העופות.

באחד הימים שמע העשיר את הציפורים שבחצירו אומרות שמחר ימות שורו, ומיד הלך ומכר את השור. ובאמת למחרת מת השור שהיה כבר ברשות הקונה. למחרת שמע את הציפורים אומרות שספינתו תטבע בים,

"טראכט גוט וועט זיין גיט"

דבר פלא מצאנו בדברי רבינו חיי בפרשתנו, שישראל במחשבתם הכתיבו את מסלול נסיעתם, שאם היו חושבים טוב על ה' היו נוסעים למקומות טובים, ואם היו מתלוננים ומתמרמרים היו נוסעים למקומות רעים וקשים. וזו לשונו, "מטעם זה נמנו המסעות בשמותם, להורות שהכל תלוי כפי מחשבתם של ישראל בהקב"ה. שכשהיו זכאים ועושים רצון ה' והיו נוסעים במחשבתם באותן המסעות ממחשבה רעה לטובה, היתה מידת הרחמים מרחמת ומגינה עליהם, ולכך: "ויחנו בהר שפר, ויחנו במתקה" [שמותם מעיד שהיו מקומות טובים ומשופרים]. אך כשהיו חוטאים ונוסעים ממחשבה טובה לרעה היתה מידת הדין שעמהם מתוחה כנגדם להענישם, ולכך: "ויחנו בהרדה", "ויחנו בדפקה", "ויחנו במרה" [שמותם מורים על היותם מקומות רעים ומפחידים]. ועל זה אמרו בירושלמי שכשהיו מתלוננים ישראל במסעות היו השומרים טובים במחנה מפחד בלילות, כי כשהיו מתלוננים במסעות ומסיעים מחשבתם ומשנים אותה, היו המידות ההולכות עמהם יומם ולילה פועלות בהם הן לטוב הן לרע, הכל כפי מחשבתם, וזהו שאמר: (שיר השירים ג, ח) "מפחד בלילות", כלומר שהיו ישראל מתפחדים ממדת הדין".

ויסוד עצום למדנו מדבריו, שהאדם במחשבתו משפיע על מסעות חייו ועל כל ההרפתקאות הבאות עליו, ואם מסיע מחשבתו לטובה וחושב טוב על ה' ומכיר בטובותיו, אף ה' מתנהג עמו כן ומשפיע עליו טובה וברכה. ואם ח"ו יש לו תלונות ומתמרמר על חייו ועניניו הנראים לו כלא טובים, אף ה' מתנהג עמו כן ומונע ממנו טובה וישועה. והוא ממש בבחינת "ה' ציילך על יד ימינך", שמתנהג עמו כצל שמשנתה כפי תנועת האדם.

ב. וידועה האמרה "טראכט גוט וועט זיין גיט" [תחשוב טוב יהיה טוב]. והאימור "מלובביץ" זצ"ל הביא סמך לאמרה זו מכך שבמסכת הוריות (יב, א) הביאה הגמ' סימן מסויים שיעשה אדם שיוצא לדרך שעל ידו ידע האם יזכה לחזור בשלום מנסיעתו או לא, אך לבסוף אמרו שם שלא יעשה כן, כי לפעמים יטעה ולא יעשה הסימן כראוי, ולפי הסימן יצא לו שלא יחזור מנסיעתו, ואז יגרמו חששותיו ומחשבותיו השליליות שלא יזכה לחזור, על אף שלפי האמת טעה בעשיית הגורל ואכן היה צריך לחזור בשלום. ומוכח מכך שמחשבה שלילית גורמת למציאות שלילית, ומוזה נלמד שאם אדם חושב טוב ישפיעו מחשבותיו שיהיה רק טוב.

[נאין זה סותר ליסוד המבואר בקטע הקודם שעל האדם לקבל הכל באהבה, כי עצם הדבר שבוטח ומאמין בה' וחושב מחשבות חיוביות מסוגל להפוך את הדין לטובה ולהשפיע לו ישועה ורחמים, מה שאין כן אם ינסה להתחמק מן הדין על ידי השתדלות כוזבת].

שיחות חיזוק והשקפה מהרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, ובטל' 03-6171001 [הקש 1-2-48-1-1]. השיעור המרכזי נמסר ביום ה' בשעה 16:45, ובשידור חי בקול הלשון. לקבלת העלון מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

תן ידך היום למורי ההוראה של מהרי בשלושת הכוללים שבמוסדותינו לומדים עשרות אברכים השוקדים על תלמודם מזה שנים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ועברו בהצטיינות רבה את מבחני ההסמכה שעי" הרבנות הראשית, ורבים מהם כבר משמשים כפועל כמורי הוראה ורבני קהילות. בידך להיות שותף בתורתם, וליטול חלק בכוונות הנשגבות של תלמודם, ולהעמיד כמו ידך את מורי ההוראה של הדור הבא!

ניתן לחתום על הסכם יששכר וזבולון עם אברך תלמיד חכם שיקריש לימודו להצלחתך ולהפאה וברכה לך ולבני ביתך, ולעילוי נשמת יקיריך.

לפרטים: משרד: מרגולין 12 ת.ד. 15034 רחובות, טל' 08-9452903, פקס 08-9452903-153. ח"ן דיאר 8795528, ח"ן פאג"י 014680 סניף 174, מייל dar.tora613@gmail.com. המוסד מוכר לצרכי מס לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה.

לעי"נ אברהם בן פרידה ז"ל ע"י המאזני ♦ אשר בן שלמה יחיאל אבני ז"ל ♦ משה חי בן ידידה יקותיאל ז"ל ♦ אלכסנדר בן פנינה ז"ל ע"י שטראוס

רחל בת סעידה ואהרון בהן ע"ה
שמשון בן סעדיה גדיס ז"ל
חיים בן חנה ושלום מחרבי ז"ל

חנה בת מסעודה תורג'מן ע"ה
לאה בת מרים גרין ע"ה
ניסים בן חנה פרץ ז"ל

סרח בת רחמה ע"ה ע"י הגב' זהבה גולן
לאה בת שלום שרעבי ע"ה
שמואל בן תאג'ה חברוני ז"ל